

A blue-toned photograph of a railway track receding into the distance. The tracks are flanked by gravel and cross-ties, creating a strong sense of perspective. In the upper right corner, the number '11' is printed in a black, serif font.

11

DANSK
LOKOMOTIV
TIDENDE

DANSK LOKOMOTIV TIDENDE

10. NOVEMBER 1969 — 69. ÅRGANG

11

Indhold:

Støj	2
Sidebaneanudvalget	3
Centralorganisation I i 60 år	5
Meteorit-fænomener fra Mern til Månen og Mars	9
Glimt udefra	13
Vi er lette ofre for støjen	14
DSB information	16
Humanitær fond	17
Personalialia	18
Emolumenter	19
Politisk økonomisk orientering	20

Redaktører:

E. Greve Petersen
(ansvarshavende)
K. B. Knudsen.

Redaktion og ekspedition:
Hellerupvej 44, Hellerup.
Telefon Hell. (01 43) 7269.
Kontortid 9-16.
Lørdag lukket.

Frederiksberg Bogtrykkeri
Howitzvej 49.

Andet steds i dette nummer af medlemsbladet er i artikelform behandlet de problemer f.eks. støj skaber for individets sundhed såvel fysisk som psykisk. Spørgsmålets aktualitet er større end nogen sinde. Støjen er omkring os, når vi færdes, på arbejdspladsen, i hjemmet. Flere end nogensinde tager skade på hørelsen. Der er fuld erkendelse af, at arbejdspladsen for store områders vedkommende har ansvaret for tusinder af hørelidelser. Det er vanskeligt at gøre op, hvad disse komplikationer koster samfundet, men meget store beløb drejer det sig om. Der er imidlertid næppe tvivl om, at beskyttelsesforanstaltninger er billigere i forhold, og at der skal sættes på disses gennemførelse. Vi taler altid om forøgelse af produktionen, og til den ende kan der sandelig også påregnes mere effektivitet, når den menneskelige faktors sundhedstilstand er i orden.

En lokomotivmand kan tale med om støjplage. Når alle hestekræfter slippes løs på et lokomotiv eller en motorvogn, da har man i disses maskinrum en infernalsk støj. Også statsbanerne hører imidlertid til de virksomheder, der erkender nødvendigheden af at støjplagen bekæmpes. Og det må indrømmes, at der ved bygning af de nyeste diesellokomotiver er gennemført en god støjdæmpning af førerpladsen. Andre har man prøvet på at dæmpe motorlarmen fra, uden det helt gode resultat er opnået. Men viljen til afhjælpning har været til stede. En lang række bestræbelser på at få motorvogne litra MO oprangeret i toget, så man overalt, hvor drejning af køretøjet kan finde sted, fik mulighed for at køre fra den »kolde ende« er en lidt bitter erfaring. Der har i den henseende været tendens til at sætte maskinen over mennesket af driftsmæssige hensyn. Det må understreges kraftigt, at skal der overhovedet være mening i, gennem et stadigt udbygget samarbejde at nå til et bedre arbejdsklima, så må man også indstille sig på den omkostning, det kan medføre. For lokomotivmanden, hvis skiftende arbejdstid hører til de mest ubekvemme og som må være i god fysisk og psykisk form for at opfylde tjenestekravene, er det ikke blot afgørende under selve tjenesten at være beskyttet for støjuhjret bag maskinrumsskottet, der er også hensyn at tage, når der er ophold ude på fremmed station. Den knap tilmålte hviletid i opholds- og overnatningsbygninger skal kunne tilbringes så uforstyrret, som den skiftende rytme i arbejdstid tillader. Det er ikke muligt at få ordentlig hvile eller søvn, hvor støj fra omgivelserne i mange unødige tilfælde forhindrer deri.

Sidebaneudvalget

Den med en naturlig interesse imødesete betænkning fra det under statsbanerne nedsatte »Sidebaneudvalg« blev forelagt for pressen med udgangen af september måned.

Sidebaneudvalget blev nedsat den 22. januar 1968 med den opgave at tilvejebringe et sagligt materiale som sammen med den foreliggende 1. betænkning fra banepanudvalget kan danne grundlag for afgørelsen af, i hvilket omfang trafikken på statsbanernes enkelte baner med svag trafik bør opretholdes.

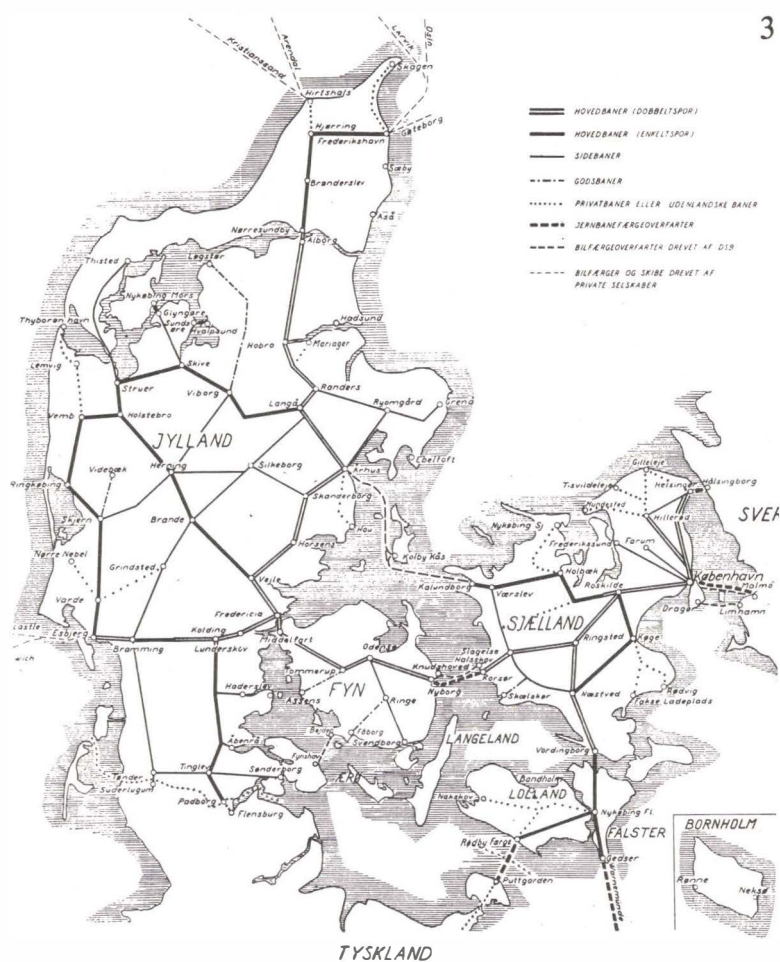
Udvalget har endvidere haft til opgave at belyse, hvilke økonomiske følger for statsbanerne som helhed indstilling af driften på de enkelte strækninger – helt eller kun for persontrafikkens vedkommende – må antages at ville få, dels straks ved driftens indstilling, d.v.s. i 1969, og dels fra et senere tidspunkt, der fikses bl.a. på grundlag af udgifterne til banelegemet, ønskeligheden af at få det benyttede materiel frigjort og muligheden af at få det ved trafikens indstilling overflødiggjorte tjenestemandspersonale nyttiggjort andetsteds.

Sidebaneudvalget har haft chefen for statsbanernes administrationsafdeling E. Rolsted Jensen som formand, og det har i øvrigt bestået af repræsentanter for statsbanerne, Dansk Jernbane Forbund, Jernbaneforeningen og Dansk Lokomotivmands Forening.

Betænkningen er 1. betænkning fra nævnte udvalg og omfatter de såkaldte oplandsbaner.

Statsbanernes sidebaneudvalg foreslår, at strækningerne Vojens–Haderslev, Herning–Skjern og godsbanen Dalmose–Skælskør opretholdes indtil videre, og at der bør tages skridt til udarbejdelse af lovforslag om nedlæggelse af følgende sidebaner: Næstved–Dalmose, Viborg–Herning, Laurbjerg–Silkeborg, Funder–Brande og Brande–Grindsted. Følgende sidebaner foreslås omdannet til godsbane: Slagelse–Dalmose, Slagelse–Vørslev, Randers–Ryomgård, Grindsted–Bramming, Skive H–Glyngøre, Tønder H–Tinglev og Rødekro–Åbenrå, medens overfarten Nykøbing M–Glyngøre foreslås omdannet til godsfærgeoverfart.

De økonomiske undersøgelser er foretaget som differenskalkuler, d.v.s. opgørelser af forskellen mellem omkostningsbesparelser, indtægtsnedgang for statsbanerne som helhed ved banens nedlæggelse eller omdannelse til godsbane.

Nuværende banenet.

I udvalgets overvejelser er indgået en lang række forhold, bl.a.:

- statsbanernes muligheder for at opnå koncession til etablering af erstatningskørsel med rutebiler
- stykgodsbefordringens tilrettelæggelse
- sportilstanden på den enkelte strækning
- resultaterne af foretagne markedsundersøgelser
- henvendelser fra erhvervsråd, kommunale myndigheder m.fl.
- risikoen for unormalt store indtægtstab
- særlige forhold for den enkelte strækning
- personalemæssige og andre konsekvenser.

Efter disse undersøgelser tager udvalget fat på en række andre banestrækninger, som ikke alene er op-

Sidebaneudvalgets forslag.

landsbaner, men som også i flere tilfælde er en slags genvej mellem byer.

Disse banestrækninger omfatter

Tønder–Bramming
 Varde–Holstebro
 Struer–Thisted
 Århus–Ryomgård–Grenå
 Viborg–Løgstør
 Skjern–Videbæk
 Tommerup–Assens
 Ringe–Fåborg.

De banestrækninger man i 1. betænkning har beskæftiget sig med har en samlet længde på 405,1 km, hvoraf 175,4 km foreslås nedlagt og 191,3 omdannet til udelukkende brug som godsbaner.

Ved betænkningens forelæggelse gav generaldirektøren udtryk for, at statsbanerne ikke har noget imod at opretholde driften på de undersøgte oplandsbaner eller i øvrigt, men så må staten betale forskellen op til den besparelse, man i sidebaneudvalget har beregnet sig til.

Selv om der vil blive nedlægning af banestrækninger, bliver der dog ikke tale om, at statsbanerne ikke skulle være i stand til at yde befolkningen i de berørte områder transportservice. Stykgodsbefordring finder sted med lastbil, vognladningsgods har mulighed for afvikling med vognbjørne og endelig er containertrafikken i rivende udvikling, hvor man er i stand til at levere disse store transportenheder på hvilket som helst sted pr. bane og bil.

Af særlig interesse for statsbanernes personale kan nævnes de beregnede personalebesparelser, der med 1. betænkningens forslag om nedlægning og omlægning andrager 340, nemlig 235 tjenestemænd og 105 ikke-fastansatte. Hvis man omdannede samtlige disse baner til godsbaner, ville personalebesparelserne udgøre 345 mand.

Nettogeinsten ved sidebaneudvalgets forslag er beregnet til 12,1 millioner kr. Uden afskrivning og forrentning 11,3 millioner kr. Med hensyn til rullende materiel vil der efter beregningerne kunne spares 9 motorvogne (MO), 7 personvogne, 4 post- og rejsegodsvogne samt 12 godsvogne. De fleste af disse kan dog anvendes andre steder.

Statsbanerne har i de sidste par år haft stop for nyantagelse af personale til varig beskæftigelse. Dette muliggør, at *de tjenestemænd, der bliver overtallige, ret hurtigt vil kunne opsuges ved andre tjenestesteder i virksomheden*. Også de ikke-fastansatte vil man søge at beskæftige i det omfang, det kan lade sig gøre. Gennemføres forslagene over en toårig periode, således som det henstilles af udvalget, vil personaleproblemerne selv sagt lettes.

Den *endelige afgørelse* om sidebanernes fremtid ligger i folketinget.

Når generaldirektøren i samråd med ministeren for offentlige arbejder har besluttet, i hvilket omfang sidebaneudvalgets indstilling bør følges, vil der derfor blive udarbejdet lovforslag med henblik på nedlægning henholdsvis omdannelse af de pågældende baner.

Der sigtes mod, at sådanne lovforslag kan forelægges så betids, at behandlingen i folketinget kan ske i indværende folketingssamling.

Centralorganisation I i 60 år

Den 26. november 1969 er det 60 år siden, den samarbejdsorganisation, der senere blev til Statstjenestemændenes Centralorganisation I (funktionærklasserne), blev stiftet. Det var fremsynede mænd, som tog initiativet. De havde under den tids forhandlinger, der i vore øjne synes at have været noget særegne, optaget et samarbejde, og de forstod, at det ville være til nytte for tjenestemændene at bevare dette.

Således skrev den tidligere formand for CO I, *Peter Madsen*, i den jubilæumsbog, der udkom, da CO I for ti år siden fyldte 50 år. Det var rimeligt at fejre 50 årsdagen med en bog. Skal man se på resultaterne, kunne der også være god grund dertil nu ti år efter, for det er store og gode resultater, der er nået i den sidste periode op til 60 årsdagen. Ikke mindst ved gennemførelse af nye tjenestemandsløve – om end det i en udtalelse fra repræsentantskabsmødet i marts i år siges, at indplaceringerne langt fra dækkede håb og ønsker. Man fandt alligevel, at reformen som helhed indeholdt så mange forbedringer, for tjenestemændene, at den burde gennemføres. Det skete jo også, om end enkelte grupper såvel inden for som uden for tjenestemandssystemet gav udtryk for utilfredshed.

Organisationer og medlemmer

I løbet af de 60 er det lykkedes at organisere området, der hører under CO I, så at sige til bunds. I dag tæller organisationen 32 medlemsforeninger bestående af aktive tjenestemænd og pensionister med et samlet medlemstal på ca. 50.000. Hvad lønninger og arbejdsforhold angår, er der nok grund til at sige, at trods den utilfredshed, der altid vil være – alle vil jo gerne have mere – så er resultaterne sådanne, at CO I kan være dem bekendt.

I dag kan ingen minister tillade sig at dekretere, hvordan forholdene for tjenestemændene skal være. Vi har forhandlingsret om alle forhold på vore arbejdspladser, og at organisationernes tillidsmænd tages med på råd, før der træffes beslutninger, som berører de ansatte, er en naturlig ting i dag – og måske noget af det vigtigste, CO I, har opnået i hele sin 60 årige tilværelse. Forhandlingsretten er baggrund for alle øvrige fremskridt. Derfor var sikring af forhandlingsretten også den første opgave, som den nydannede sammenslutning tog op – sammen med medlemsagitationen.

Det var den gang ikke en naturlig ting, at en tjenestemand var organiseret. Det var en tid, da man nok i al ærbødighed kunne gøre forestillinger over for ad-

ministrationscheferne, men det afhang i høj grad af dem, om de overhovedet gad høre på ankerne. Heller ikke i lønningkommissionerne var CO I repræsenteret. Man måtte arbejde med tingene selv uden det store statsapparat til at fremskaffe og bearbejde oplysninger. Når tjenestemændene havde fundet ud af, hvordan en sag burde ordnes, kunne der rettes en ærbødig henvendelse til lønningkommissionerne – ikke mere.

Kamp og sejr

Om hele denne periode har centralorganisationens tidligere formand gennem mange år, *Charles Petersen*, og den ligeledes mangeårige tidligere sekretær *Chr. Vejre*, fortalt i et skrift, der udsendtes ved 50 års jubilæet.

»Det er en skildring af kamp – og sejr. Men ingen sejr er endelig vundet, uden man forstår at udnytte den og stadig vinde nye. CO I har måttet erobre sin position gennem et sejt mangeårigt organisationsarbejde. Det har sågar været nødvendigt en gang at opsigte stillingerne i visse etater for at tvinge embedsmænd og ministre til at lytte til berettiget krav.

Mange vanskeligheder har der været – ikke mindst som følge af de to verdenskrige. I begge tilfælde følte det, som hørte tjenestemændene til den gruppe, der blev ladet tilbage. Mange tjente store penge. Til gengæld forarmedes tjenestemændene. Dertil fjødes krigens hårde vilkår på anden måde, som betød direkte tab af gode kolleger, der dræbtes under deres arbejde eller gik til grunde i nazismens koncentrationslejre.«

Nyvurdering

Retfærdigvis må det siges, at tjenestemændenes fremskridt og styrkelsen af CO I skete nogenlunde i takt med Socialdemokratiets øgede politiske indflydelse. Det erkendes vist uden videre af alle politiske partier. Der var en vis forbindelse ikke mindst derved, at centralorganisationens mangeårige formand, *Charles Petersen*, var socialdemokratisk medlem af det daværende Landsting, og han sluttede sin karriere som tingets formand.

Et og andet tyder på, at der ikke mindst i den sidste halve snes år er indtrådt en vending i de borgerlige partiers holdning til tjenestemændene – og til funktionærgrupperne i det hele. Skulle dette vise sig varigt, vil det kun være et gode. CO I må imidlertid i fremtiden som i fortiden først og fremmest stole på sin egen organisationsmæssige styrke og på samarbejdet med de øvrige tjenestemandsgeselskaber.

Siddende fra venstre: Carl Andersen, Dansk Politiforbund, Poul Frederiksen, Dansk Postforbund, S. Laustsen, Dansk Fængselsforbund, A. Dalsgaard, Dansk Politiforbund, Aage Nielsen, Dansk Postforbund, Børge Aanæs, Dansk Jernbane Forbund, S. B. Smith, Dansk Jernbane Forbund, E. Greve Petersen, Dansk Lokomotivmands Forening, N. Høst, Dansk Toldtjenestemandes Forbund, Helge Hansen, Dansk Jernbane Forbund, Hans Jensen, Fællesorganisationen DSB.

Stående fra venstre: Hans Christensen, Dansk Postforbund, Sv. Gerdrup, Dansk Hospitalsforbund, S. Kristensen, Fyrvæsenets Funktionærforening, K. B. Knudsen, Dansk Lokomotivmands Forening, Poul Petersen, Tjenestemandeforeningen for Søværnets Mekanikerkorps, S. Rønnow, Dansk Toldtjenestemandes Forbund, Øjvind Larsen, Dansk Kriminalpolitiforening, V. Marker, Andssvageforsorgens Personaleforbund, H. V. Johansen, Statspensionisterne.

Fællesudvalget

På dette sidste område er der sket en glædelig udvikling i den sidste ti-års periode med dannelsen af Statstjenestemændenes og Lærernes Fællesudvalg. Man kan sige, at samarbejdet i dette fællesudvalg er gået godt, og samarbejdet omfatter netop alle de problemer, som lærerne og tjenestemændene af alle grader er fælles om. I den periode, dette fællesudvalg har bestået, har tjenestemandorganisationerne ikke mødt til forhandling med de skiftende lønnings- og pensionsministre, uden at det har været enige organisationer.

Vigtige begivenheder i de 60 år

I en kort artikel er det naturligvis ikke muligt at skrive CO Is historie, men korte glimt af enkelte større begivenheder kan dog nævnes. Her er nogle:

1909: 26. november stiftes centralorganisationen. Samtidig rejses krav om forhandlingsregler.

1910: Den radikale konseilspræsident Zahle imødekommer CO I, og de første forhandlingsregler udformes.

1913: Organisationerne udarbejder forslag til ny tjenestemandsløvslov.

1914: 1. verdenskrig bryder ud.

1915: Der rejses krav om dyrtidstillæg og vederlag for overarbejde og mistede fridage. Resultatet bliver et løntillæg efter forsørgerbyrde.

1916: Der kræves igen dyrtidstillæg. Der vises begrænset imødekommenhed.

1917: Regeringen får »et skud for boven«. Utilfredshed med lønningerne og den manglende imødekommenhed er så stor, at jernbane- og posttjenestemænd deponerer deres opsigelser i organisationerne. Øvrige tjenestemandorganisationer forbereder sympatiaktioner. Resultatet bliver et efter den tids forhold klækkeligt løntillæg. Der nedsættes en lønningskommission.

1918: Nye krav om dyrtidstillæg. Beskeden imødekommenhed.

1919: Ny tjenestemandslov.

1920: Der trues med generalstrejke i anledning af strid om regeringen Zahles afgang. Venstre og konservative afslår lønkrav.

1921: Venstre og konservative gennemfører nedskæring af lønningerne.

1923: Ny nedskæring.

1924: Stauning danner første socialdemokratiske regering.

1925: Tjenestemændene får løntillæg på i alt 10 mill. kr.

1926: Madsen-Mygdal danner venstregering.

1927: Regeringen gennemfører nedskæringsforslag, der også rammer tjenestemændene.

1929: Stauning danner sin anden regering. Der nedsættes lønningskommission.

1930: Kommissionen afgiver betænkning. Loven bliver ikke så god som ventet, og grunden angives at være venstres og konservatives flertal i Landstinget.

1932: Der kræves 8 timers arbejdsdag.

1934: Arbejdstiden sendes i udvalg. CO I har 25 år jubilum.

1935: Der nedsættes et udvalg, som skal finde frem til forslag om styrkelse af centralorganisationen. Arbejdestiden forkortes. 10 timers normen afskaffes, og en række tjenester overføres fra 9 timers til 8 timers norm.

1936: Venstre og konservative mister flertallet i Landstinget.

1938: Der gives et ensartet løntillæg til alle tjenestemænd.

1939: Styrelsen forbereder forslag til ændring af tjenestemandsloven. Krigen kommer. Der rejses krav om kvartårlig regulering af lønningerne.

1940: Danmark besættes. Lønningerne får klækkeligt tillæg – men priserne springer i forvejen. Minefaretillæg indføres for visse tjenester. Regeringen omdannes til samlingsregering. Charles Petersen bliver formand for Landstinget.

1941: Der gives kun halv dækning for prisstigningerne.

1942: Kronekursen hæves. Pristallet gør store spring. Igen kun halv dækning for prisstigningerne. Resignation og tilbageholdenhed præger den faglige politik. Stauning dør. Ch. Petersen fratræder som formand for CO I. Th. Pedersen vælges.

1943: Beskeden imødekomme af lønkrav. Børnetillæg indføres. Tysk ultimatum betyder, at regeringen træder tilbage.

1944: Der gennemføres en forbedret fridagsordning. Ferien forlænges ved midlertidige ordninger. Folkestrejker. Politi og grænsegendarmer arresteres, og mange deporteres til Tyskland. Illegale repræsentanter for de to organisationer deltager i CO Is arbejde.

1945: Befrielsen. Tjenestemændene takkes i folketinget for deres loyalitet og indsats under besættelsen. Der opnås væsentlige løntillæg.

1946: Ny tjenestemandslov gennemføres. Formanden for CO I erklærer, at 90 pct. af CO Is krav er imødekommet.

1947: Th. Pedersen bliver syg. Soph. Jensen konstitueres som formand. Der nedsættes udvalg om samarbejdsudvalg i statstjenesten.

1948: Allerede utilfredshed med den kun to år gamle tjenestemandslov. De øvrige centralorganisationer stiller krav om, at reguleringstillægget procentberegnes. Peter Madsen vælges til formand efter Th. Pedersens død.

1949: Samarbejdsudvalg indføres. Der opnås enighed om nye tjenestetidsregler. Kronen devalueres. Der optages nyt pristalsbudget.

1950: Delvis procentberegning af det midlertidige tillæg.

1951: Der protesteres mod venstregeringens nedskæringsplaner. Der nedsættes udvalg om pristallet og om nivelleringen af de højere lønnede.

1952: Forlig om yderligere procentberegning mod, at også de lavestlønnede opnår fordele.

1953: Den nye ferieordning træder i kraft. Fald i pristallet medfører stor ståhej om en reguleringsportion, som tjenestemændene må aflevere. Ny grundlov.

1954: Nyt lønforlig. Der nedsættes en lønningskommission.

1955: Der rejses krav om jubilæumsgratualer og bedre betaling for overarbejde. En ordning træffes.

1956: Uenige tjenestemandorganisationer. Finansministeren må nøjes med at slutte lønforlig med CO I og lærerne.

1957: Vi får regering dannet af socialdemokratiet, radikale og retsforbundet. Der foretages indgreb for at afhjælpe landets valutanoed.

1958: Den nye tjenestemandsløve gennemføres. Egon Rasmussen vælges til sekretær for CO I.

1959: CO I bliver 50 år. Der forberedes løsnings af tjenestetidsforkortelse med videre.

1960: Statstjenestemændenes og Lærernes Fællesudvalg dannes. Der laves ny grænseftale mellem CO'erne, så den omstændighed, at en tjenestemand forfremmes, ikke betyder, at han skal skifte organisation – med mindre der ligger en ny uddannelse bag forfremmelsen.

1961: Finansminister Kjeld Philip opgiver at nå til enighed med tjenestemændene og gennemfører i Finansudvalget et løndiktat på 40 overenskomstportioner. Organisationerne protesterer, og der opstår uro på nogle københavnske arbejdspladser.

1962: Finansminister Hans R. Knudsen retter delvis op på diktatet ved en forbedring af stedtillæg, feriepenge samt bestillingstillæg med videre.

1963: Der gennemføres en politisk helhedsløsning for arbejdsmarkedet. Dens virkninger bliver afgørende for tjenestemændene, som dog samtidig får løst tjenestemændenes lavtlønsproblem.

1964: Der opnås enighed om ydelse af 49 overenskomstportioner og om, der skal være forhandling igen i 1965. *Peter Madsen* går af som formand. *Egon Rasmussen* vælges. *Børge Aanæs* bliver sekretær.

1965: Der nedsættes en ny tjenestemandskommission med den primære opgave at tilpasse tjenestemændenes efterlønsordning til den fulde folkepension fra 1.-4.-1970.

1966: Udviklingen medfører, at tjenestemandskommissionen må ændre arbejdsopgaven således, at et nyt løn- og klassificeringssystem får en central plads i kommissionsarbejdet.

1967: Kronen devalueres.

1968: Regeringen *Krag* falder, *Baunsgaard* danner 3-partiregering. Tjenestemandorganisationerne afviser regeringens forslag til tjenestemandreform. *Egon Rasmussen* trækker sig tilbage på grund af sygdom. Næstformand *Aage Nielsen* fungerer som formand,

indtil repræsentantskabsmødet i december vælger *Børge Aanæs* til formand. *S. B. Smith* vælges til sekretær.

1969: Ekstraordinært repræsentantskabsmøde godkender et revideret forslag til tjenestemandreform. CO I bliver 60 år.

Mændene i ledelsen

CO I har været i den lykkelige situation altid at have udmærkede ledere. Den første formand var *Chr. Nielsen*, der fungerede i 1909 og 1910. Derpå fulgte fra 1910 til 1917 *H. V. Jensen* – og så kom gennem 25 år *Charles Petersen*, der stadig står for alle tjenestemænd som »the grand old man«. Han var altid den ledende, når CO I og de øvrige CO'er i fællesskab skulle forhandle med finansministeren, eller der skulle slås et slag i en lønningskommission eller andet steds. Også i Rigsdagen, som var lovgivende forsamling hed på den tid, talte han tjenestemændenes sag – og lidt glans fulgte vel med for CO I, da han overtog formandskabet i Landstiget.

Efter *Charles Petersens* afgang omtrent samtidig med, at han på grund af alder skulle afgå fra sin tjenestemandstilling, valgtes *Th. Pedersen*, der var formand fra 1942 til 1948. I den sidste periode var han så meget syg, at det gennem halvandet år var nødvendigt at konstituere *Soph. Jensen* som formand.

I 1948 valgtes *Peter Madsen* til formand for CO I, og dermed fik centralorganisationen en leder, som i 16 år »tegnede« tjenestemændene. Hvad der ovenfor er skrevet om *Charles Petersen* kan i høj grad siges også at gælde *Peter Madsen*.

Peter Madsen trak sig tilbage på grund af alder i 1964, og som ny formand valgtes *Egon Rasmussen*, der måtte tage det vældige slæb med arbejdet i tjenestemandskommissionen. *Egon Rasmussen* blev syg og måtte i slutningen af 1968 trække sig tilbage, hvorefter den nuværende formand *Børge Aanæs* valgtes.

Blandt de øvrige medlemmer af den øverste ledelse skal nævnes tidligere næstformand *Peter Jensen* og nuværende næstformand *Aage Nielsen*, samt regnskabsfører gennem 25 år *Kai Olsen* og nuværende regnskabsfører *Anton Dalsgaard*.

Som formandens nærmeste medarbejder har der gennem årene været en sekretær, hvoraf bl.a. må nævnes *Th. Jessen-Jensen*, *Chr. Vejre* og *J. K. F. Jensen*.

Disse mænd har sammen med forretningsudvalg og styrelse ført an i arbejdet og har kunnet glæde sig over at have medlemmerne bag sig.

Meteorit-fænomener fra Mern til Månen og Mars

Af cand. mag. C. E. Andersen

9

Da to mænd var på markarbejde ved Mern i Sydsjælland den 29. august 1878, overraskedes de ved, at en sten faldt ned få meter fra dem og lavede et lille hul i jorden.

Stenen var varm, men dog ikke varmere, end at en af mændene kunne tage den op og kaste den fra hånd til hånd.

Den var jævnt afrundet, målte 15–20 cm og vejede knap 4 kg.

Stenen var sort. Men ved senere undersøgelser viste det sig, at den sorte farve kun strakte sig en enkelt millimeter ind fra overfladen. Efter afslagning af en flis viste dens indre sig at være lysegråt og kornet på en ejendommelig måde. Dette er særdeles typisk for himmelfaldne sten, meteoriter. Mern-stenen findes nu i Mineralogisk Museum i København.

Her findes også mange andre sten, som, efter at de har kredset omkring Solen i hundreder af millioner år, har endt deres selvstændige tilværelse ved at ramme jordkloden.

Den største af dem er opstillet midt i museets gård; den vejer godt 20 t. Den er rustrød. Ikke underligt, eftersom den består af jern eller rettere sagt nikkelstål, faktisk blankt rustfrit stål, som dog under dens lange himmelfærd og sluttelig tur gennem Jordens atmosfære, hvor den har optrådt som en ildkugle, ikke har kunnet holde overfladen blank.

Den blev fundet i 1963 i det nordvestlige Grønland af civilingeniør V. F. Buchwald, der som metallurg studerede jernmeteoriter. Han søgte netop at finde sådanne »sten« i et område, hvor der i forvejen var fundet flere andre af samme slags, faldet samtidig. De havde utvivlsomt i verdensrummet bevæget sig samlet som en byge og tilhørt en større helhed, der var opløst i flere mindre stykker, nogle af dem endnu tungere end den sidst fundne.

Når småsten falder ned fra himlen, er de gerne kølige eller kolde, undertiden endog rimdækkede. Men overfladen præges af, at de har været meget varme, da de højt oppe i atmosfæren blev opbremsede fra deres oprindelig meget store hastigheder i rummet, 72–11 km pr. sekund, til så små hastigheder, at de kunne fortsætte ned gennem atmosfæren med almindelige faldhastigheder, hvorved de tværtimod blev afkølet igen. Faldhastigheden gennem atmosfæren bestemtes af dennes tæthed og af forholdet mellem stenens overflade og masse. Den

bliver sædvanligvis 300–50 m pr. sekund nær jordoverfladen.

Stenenes indre struktur viser imidlertid, at varmen kun har virket til ganske ringe dybde. Dette er overensstemmende med, at ophedningen har været yderst kortvarig.

De meget store blokke kan bane sig vej dybt ned i atmosfæren med næsten fuld fart. Derfor bliver de ophedet særlig voldsomt.

De kan endog træffe jordoverfladen med stor hastighed.

Deres overflade præges ligefrem af gruber og flydestruktur som følge af, at overfladen er smeltet og i betydeligt omfang blæst af som dråber eller ligefrem fordampet.

Ildkugler

Forf. har engang set en ildkugle. Det var en vintereftermiddag lige før tusmørke. Den bevægede sig tilsyneladende horisontalt og kunne følges i 3–5 sekunder. Et sted undervejs blussede den voldsomt op og spruttede gnister i alle retninger, hvorefter gnistdannelsen atter blev svag

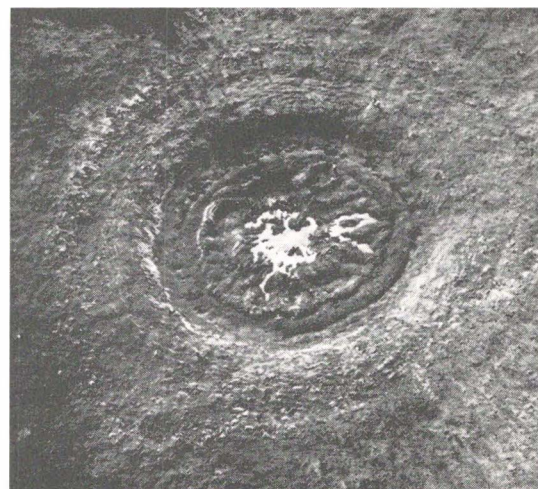
Dette krater i Canada er dannet ved eksplosionen af et almindeligt kemisk sprængstof, 500 t trinitrotoluol. Krateret er 60 m bredt og 6 m dybt. I bunden er der oppresninger. Sådanne kan også dannes i de kratere, der fremkommer ved eksplosion af bomber, ja blot ved at slå en sten ned i tykt mudder. De optræder også i meteoritkratere, endda både på Jorden, på Månen og på Mars. Uden om den egentlige kraterkant ses koncentriske ringe, der er meget markante. Lignende ringstrukturer findes også ved visse eksplosionskratere på Månen og Mars.

Dette krater er dannet ved eksplosionen af en atombombe eller atommine, der var begravet i 190 m dybde. Krateret er 100 m dybt og 365 m i diameter. Sprængningsenergien svarede til energien af 100.000 t trinitrotoluol (TNT). Til sammenligning var den allerførste atombombes eksplosionsenergi 20.000 t TNT. Ved de nyeste atombombeeksplosioner frigives der energi svarende til mange millioner t TNT.

og næsten kun optrådte bagud. Først var den hvidgul og stærkt lysende. Men farven ændredes jævnt fra gult til orange, rødt og dunkelrødt, medens lyseffekten svækkedes. Herunder opløstes ildkuglen i en støvstribe. Denne holdt sig på samme sted, men blev lidt efter lidt uregelmæssig og diffus. Til trods herfor var den meget markant endnu, da det blev mørkt en halv time senere.

Fænomenet blev iagttaget af mange mennesker, de fleste mellem København og Göteborg. Følgelig må det have udspillet sig i stor højde og over store afstande, og hastigheden må have været meget betydelig. Retningen har rimeligvis været omtrent parallel med jordoverfladen. Gnisterne har antagelig været afblæste dråber, og støvet har været størknede dråber, sandsynligvis ganske små, da støvstriben holdt sig længe i den store højde, hvor lufttætheden var ringe.

Sådanne ildkuglefænomener ses kun sjældent. Til gengæld gør de altid et dybt indtryk på iagttageren. Navnlig i gamle dage, hvor folk var overtroiske og hvor de ikke forstod, hvad det egentlig var, der skete, blev de meget optaget af det.

En af månemændene vadende i løst sand mellem halvt dækkede sten og små eksplosionskratere.

Canyon Diablo, Djævleslugten, i Arizona er et meteorkrater. Det er 1200 m i diameter og henved 200 m dybt. Man bemærker de radiale riller og den oprækkede kant, som hæver sig over det flade land. Store mængder materiale er udkastet, øjensynligt i stejle vinkler. Andet er bortfordampnet. I omegnen findes rester af den meteoritblok, der fremkaldte eksplosionen, ikke blot som blokke af nikkeljern, men tillige som små hagl af nikkeljern, der er dannet ved fortætning af metaldampe. Sådanne kratere er i tidens løb dannet mangfoldige steder på jordkloden. Men de bliver hurtigt opfyldt og kanten nedbrudt af vand. Dog får de længere levetid i ørkenområder. Så her finder man dem jævnligt.

I de langt sjældnere tilfælde, hvor ildkuglerne fortsatte helt til Jorden, og hvor man bagefter fandt dem som mærkelige sten, som man oprindelig ikke kendte til, løb deres fantasi fuldstændig løbsk. Man tilbød stenene eller troede i det mindste, at de var guddommelige. Undertiden var de af jern, dvs. et vidunderligt materiale, som de oprindelig slet ikke kendte til, og som endda kunne udnyttes til redskaber og våben.

Vore forfædres tro på Tor og hans hammer og ildvognen samt lignende mytologiske beretninger hos andre folk er

utvivlsomt inspireret af, at de har set ildkugler og stenedslag.

Ildkuglerne minder lidt om visse lyn. Hvor de optræder i højder under 40 km med stor fart, fremkalder de tilmed en tordenlignende lyd. Derfor er det ikke mærkeligt, at ildkuglefænomenerne identificeres med tordenfænomener. I virkeligheden har disse naturfænomener intet med hinanden at gøre.

Stjernesud antoges tidligere at være atmosfæriske fænomener. Netop derfor kaldes de meteorer, jfr. meteorologi. Stjernesud er principielt ganske det sam-

me som ildkugler, blot drejer det sig her om mindre partikler, sædvanligvis af størrelser mellem et par cm og et par mm, og de opbremses i store højder, sædvanligvis fra 110 til 80 km over jordoverfladen, hvor atmosfærens tæthed kun er 1/1.000.000 til 1/100.000 af tætheden ved jordoverfladen.

Endnu mindre partikler optræder også. Men de løber farten af sig i endnu større højde, og ildstriberne bliver så svage, at de ikke kan ses med det blotte øje. Men de kan studeres på andre måder, f. eks. ved hjælp af radar-registrering, fordi radiobølgerne reflekteres fra de stærkt ophedede luftstriber.

I virkeligheden er sådanne mikrometeorer ganske almindelige. De giver undertiden anledning til et diffust lysskær, når de optræder i byger.

Jordkloden bombarderes altså til stadighed af legemer af alle størrelser, lige fra mikroskopiske eller submikroskopiske korn til store sten, ja undertiden kæmpeblokke og hele kloder. Men derom senere.

Hastighederne

Apollo-fartsøjerne, der faldt fra Månen tilbage til Jorden efter en vis begyndelseshastighed for at løsrive sig fra Månens dominerende tiltrækningskraft og en ret lille hastighed, hvor Månens og Jordens tiltrækning virkede lige stærkt, landede i Jordens atmosfære med en hastighed af ca. 11 km pr. sekund og optrådte herefter, medens de løb farten af sig, faktisk som ildkugler, idet deres fremadvendende varmeskjolde blev ophedet til maksimalt 2700°C og luften foran til omtrent samme temperatur.

Hvis et himmellegeme falder ind mod Jorden fra meget stor afstand uden begyndelseshastighed i forhold til Jorden, bliver hastigheden ca. 11 km pr. sekund, før opbremsningen i atmosfæren begynder.

Dersom et legeme falder ind mod Solen fra uendelig stor afstand uden at have nogen begyndelseshastighed i forhold til Solen, bliver dets hastighed ved Solen noget over 600 km pr. sekund, og når det ikke rammer Solen, hvad det kun sjældent gør, farer det bort igen med samme hastighed. Men ved jordbanen er hastigheden kun nået op på 42 km i sekundet i forhold til Solen. Hvis sådanne legemer træffer Jorden, der bevæger sig med en hastighed af 30 km pr. sekund omkring Solen, bliver kollisionshastig-

heden et sted mellem 11 og 72 km pr. sekund, varierende med de relative bevægelsesretninger. Den acceleration, som Jorden selv fremkalder, bliver i dette tilfælde forholdsvis ubetydelig. Følgelig må de himmellegemer, der træffer Jorden, altid have hastigheder mellem 11 og 72 km pr. sekund, hvis de oprindeligt har bevæget sig omkring Solen.

Det er en erfarings sag, at meteorerne og ildkuglerne altid kommer ind med hastigheder mellem disse yderligheder. Heraf kan man slutte, at de har tilhørt vort solsystem.

Nogle af dem har baner og hastigheder, der svarer til kometernes, medens andre har baner og hastigheder, der svarer til planeternes. Nogle af dem stammer utvivlsomt fra kometer, medens andre utvivlsomt er småplaneter.

De almindelige meteorbaner vidner om, at meteorerne stammer fra kometer. De er altså kometgrus. Men de store ildkugler synes overvejende at optræde i jordbanens plan og med moderate hastigheder. Da langt de fleste træffer Jorden om eftermiddagen og aftenen, må man antage, at de har bevæget sig om Solen i planetlignende baner i samme retning som Jorden. Det er dog noget problematisk, om iagttagelsesstatistikken er korrekt. Folk flest sover jo i de sene natte timer og arbejder om formiddagen.

Først når himmellegemerne farer ind i Jordens atmosfære og derved ophedes overfladisk og lyser op, kaldes de meteor.

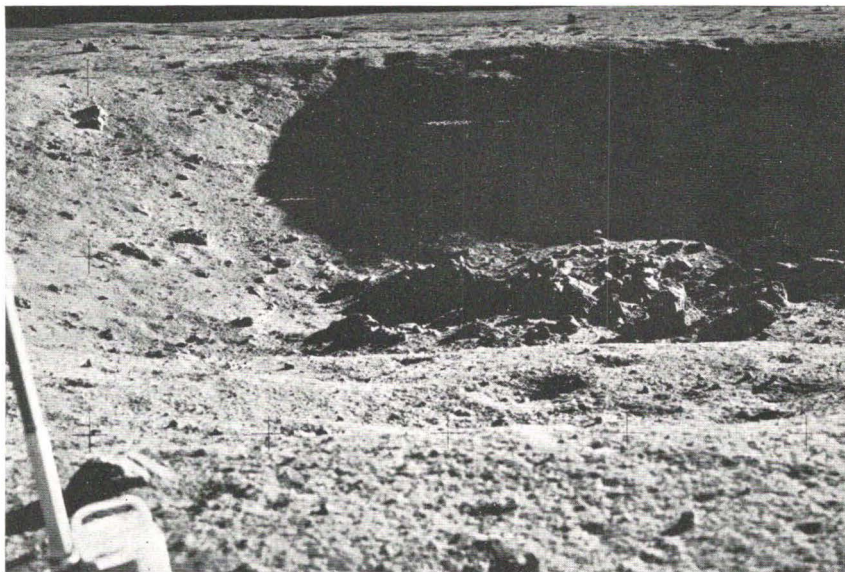
Hvis de når helt gennem atmosfæren til den faste jord, kaldes de meteoriter, dvs. meteorsten.

Meteoriter

Man kender nu ca. 700 meteoritfald eller meteoritnedslag, hvor meteoriterne er fundet. Mange flere nedslag er iagttaget, hvor meteoriterne ikke er fundet. På den anden side har man fundet talrige meteoriter, hvis nedfald ikke er iagttaget.

Siden man omkring år 1800 begyndte at indsamle og studere meteoriterne, har man fundet fra mere end 1700 forskellige fald. Men deraf er en del utvivlsomt faldet samtidig, selvom der ikke kan påvises direkte tegn herpå.

I nogle tilfælde er der blot faldet en enkelt sten, i andre tilfælde er der faldet flere stykker, som kan ses at hidrøre fra en enkelt oprindelig sten. I atter andre tilfælde er der faldet hele byger af

Som landingssted for det første månefartøj havde man valgt et særlig jævnt område. Fartøjet var automatstyret. Fartøjets to ombordværende var så optaget af at se på instrumenterne, at de først en kilometer fra landingsstedet fik tid til at se ud. Føreren opdagede da, at de havde kurs ned i et krater så stort som en fodboldbane, med store sten i bunden og stenudkastninger til 1-2 kraterdiametre bort fra kanten. Han satte derfor den automatiske styring ud af funktion og manøvrerede derpå fartøjet manuelt. Højden var forinden nået ned til 30 m, men bragtes op på 160 m. Fartøjet fløj med ganske ringe hastighed hen over krateret og over et område med mange stenblokke; 300 m længere fremme passerede de et andet krater, der var næsten lige så stort. Fartøjet landede 60 m fra dette. Armstrong var senere henne ved dets kant. Herfra tog han dette fotografi. Denne sten er hjembragt fra Månen. I dens overside er der dannet talløse ganske små kraterer.

sten, hvis antal kan beløbe sig til hundreder tusinder. Så er de til gengæld meget små hver for sig.

De af dem, der ligner jordiske sten, og som man har fundet intakt, vejer kun op til ca. 1 t. Jernblokkene er derimod

ofte meget tungere hver for sig. Og selv de kan optræde i byger.

Jernmeteoriterne udgør kun ca. 5% af de 600-700 meteoritfald, der er iagttaget. Men de udgør en langt større procentdel af de 1700-1800 meteoriter, der

Dette eksplosionskrater på Månens bagside er så nyt og lidet udjævnet, at det ligner Arizonakrateret, bortset fra at det er meget større.

er fundet. Det skyldes naturligvis, at jernmeteoriterne gennemgående er større og desuden mere holdbare, hvortil kommer, at de er mere karakteristiske og genkendelige.

Eksplosioner

I de tilfælde, hvor store blokke rammer Jorden med meget stor fart, maser de sig tit dybt ned i jorden. Derved ophebes både selve blokken og omgivelserne til umådelig høje temperaturer, stedvis hundredtusinder af grader. Her ved fremkaldes der smeltning, fordampning og eksplosioner, endda meget voldsomme eksplosioner. Bevægelsesenergien pr. kg meteorit varierer fra ca. 15 til ca. 500 gange så meget som den kemiske energi pr. kg af moderne sprængstoffer som trinitro-toluol.

Resultatet er, at der dannes sprængkratre, som ligner dem, der opstår ved mine-, luftbombe- og granateksplosioner.

Den 30. juni 1908 slog en meteorit ned i en øde egn i det nordlige Sibirien. Eksplosionsknaldet kunne høres så langt borte som i det Indiske Hav. Jordrytterne kunne registreres i alle dele af Jorden.

I 1927 kom en ekspedition for første gang frem til den egn, hvor meteoriten var eksploderet: det viste sig, at træerne var væltet i afstande op til 30–50 km fra eksplosionsstedet, og det på sådan måde, at de lå i retninger radiale bort fra centret. I selve det centrale område var træerne afsvedet eller ligefrem brændt. Søgning efter et eller flere kratere gav imidlertid ikke helt klare resultater, hvilket formodentlig skyldes, at der efter eksplosionen var sket store jordflydninger i denne permafrost prægede egn.

Meteoritkratere

Den 12. februar 1947 slog en byge ildkugler ned i det østlige Sibirien og dannede i et langstrakt område på nogle kvadratkilometer mere end 100 kratere, hvoraf det største var ca. 80 m i diameter. Jernmeteoriter fandtes i stort antal.

På øen Øsel i Østersøen udenfor fastlandet ved Estland er der et meteoritkrater, som er 100 m i diameter.

I Vestaustralien findes der et, Wolf Creek, som er mere end 800 m i diameter.

I det sydvestlige USA, i Arizona, er der et, som er mere end 1200 m i dia-

meter og næsten 200 m dybt, regnet fra den opbrækkede kant.

Det største friske meteorit-eksplosionskrater, man hidtil har opdaget, findes i det nordlige Quebec. Det er 3,3 km i diameter.

Dette er ikke påvirket af Indlandsisen, skønt den har holdt sig temmelig sent her. Følgelig må det være dannet for mindre end 10.000 år siden.

Mange andre steder omkring på Jorden finder man lignende, ofte langt større strukturer, som ser ud til at være fremkaldt ved meteorit-eksplosioner, men som er meget gamle, og som er blevet meget nedbrudt og udtværet af vind og vand og eventuelt fyldt eller dækket af tilført materiale. Deres definitive tolkning som meteoritkrater forudsætter gerne omfattende geologiske undersøgelser, bl. a. dyre borer.

I Sydtykland findes der ved Nördlingen noget øst for Stuttgart et sådant gammelt meteoritkrater. Det er ca. 28 km i diameter. Det kaldes Ries Kessel, altså Kæmpekedelen. Lidt nærmere Stuttgart findes der et forholdsvis lille meteoritkrater, som sikkert er dannet ved samme lejlighed.

I Sydafrika er der en ejendommelig cirkulær struktur, Vredefort, som geologerne længe har undret sig over. Den er nu afsløret som værende et gammelt meteoritkrater.

Det er dannet for henved 300 mill. år siden. Da var det ca. 50 km i diameter og ca. 15 km dybt. Men siden er der sket store bevægelser i jorden på grund af tyngdekraften og spændinger. Alle bjergarter bliver plastiske ved meget store tryk. Følgelig indtræffer der flydninger, udjævninger, sænkninger og hævnings. I vore dage er der indenfor det oprindelige meteoritkraters opbrækkede, kolossale kraterkant et bjerg, der består af oppressede dele af oprindeligt dybtliggende bjergarter. Der er altså dannet et centralbjerg, netop hvor krateret var allerdybest. Men de oprindelige strukturer kan ikke desto mindre klarlægges. Udenfor krateret er der til gengæld dannet en ringformet dal. Den er over 100 km i diameter.

Man kender nu mere end 100 sikre, sandsynlige eller trolige enkelte meteoritkratre eller meteoritkratergrupper rundt omkring på jordkloden eller rettere sagt på landjorden.

(Sluttes i næste nr.)

Moratorium-dagen

De store demonstrationer i USA mod Vietnamkrigen nåede deres højdepunkt på den såkaldte Moratorium-dag. Især prægedes demonstrationerne af studenterne og i det hele af de intellektuelle. Men også bredere kredse sluttede op. Kun kneb det med at få arbejderne med; de store fagforbund AFL og CIO har ikke officielt givet deres tilslutning.

Præsident Nixon er uden tvivl i vildrede med, både hvordan han skal stille sig til den stadig stigende strøm af protester, men også med hvordan han skal gribe tingene an både på selve krigsskuepladsen og på fredskonferencen i Paris. Tilsyneladende har Hanoi-regeringen og Nordvietnam vundet verdensopinionen for sin sag, medens USA er kommet til at stå som agressor, og indblandingspolitikens talsmand i Østasien. Sovjets hjælp til Hanoi er foregået langt mere diskret. Sovjets store støtte til Nordvietnam er foregået, uden at dette land har sendt tropper til landet. Hertil kommer, at det har vist sig umuligt for Jordens rigeste land med den stærkeste og bedst udstyrede hær i verden at slå et lille land. For mange er det stadig en gåde, hvorledes denne krig har kunnet udvikle sig til noget nær en skandale for de amerikanske våben og for officererne, der leder denne krig.

Men tilbage står nu spørgsmålet, hvordan Nixon kan komme ud af krigen uden det totale nederlag, politisk og moralsk. Thi det synes også, som om Indien og Indonesien, ja selv Australien og New Zealand har tabt troen på, at USA kan vogte freden og sikkerheden i Østasien på den måde, som Vietnamkrigen er udtryk for. Dette er måske det alvorligste perspektiv for USA på længere sigt. Verdensmagtens anseelse er dalet i hele Asien, og det kan heller ikke undgås, at Sovjets vurderinger af den amerikanske militærmagt er påvirket af krigsgangen i Vietnam, og at denne vurdering vil få følger for USAs position i Mellemøsten, i Afrika, og til sidst også i Europa. USA er tydelig svækket overalt på grund af den fejlslagne politik i Østasien, og tillige på grund af mangel på dygtig lederskab siden John F. Kennedys død. Dersom der nu til tilbageslaget på krigsskuepladsen kommer bølger af politisk og social uro i selve USA, er der ikke tvivl om, at dette land vil kunne rystes i sin grundvold. Raceuroighederne er med til at svække nationens

enighed, og de to store partier, Demokrater og Republikanere er ikke alene indbyrdes uenige, men der findes også flere grupper, der bekriger hinanden inden for partiernes egne rækker. De konservative demokrater fra Sydstaterne står uendelig fjernt fra Kennedy-fløjens liberale fløj, og hos Republikanerne repræsenterer vicepræsident *Agnew* anti-kommunistiske synspunkter, der ikke er langt fra sympati for facistiske metoder og regimer, som de f. eks. praktiseres i Grækenland.

For Vesteuropa vil et svagt USA kunne få mange alvorlige følger. Det vil øge Sovjets hegemoni i Østeuropa og skyde løsningen af Tysklandsproblemet langt ud i fremtiden. På den anden side vil et svagt USA måske kunne tilskynde Vesteuropa til større forståelse af, at dette område har store demokratiske og humane traditioner at varetage og videreføre, og klargøre det for europæiske politikere, at Vesteuropa lige så lidt som andre lande og områder kan forlade sig alene på USAs dollars og militærmaskineri.

Glimt udefra

Vesttyskland

De tyske valg gav Socialdemokratiet en sådan fremgang, at det sammen med De frie Demokrater dannede regering under Willy Brandts ledelse. Det er næsten fyrretyve år siden det tyske Socialdemokrati har haft kanslerposten, i Weimarrepublikkens dage, forud for Adolf Hitlers magtperiode, der begyndte i 1933.

Vagtskiftet ved Rhinen vil uden tvivl betyde en mere åben dristighed over for markedspolitikken. Brandt er kendt for sine skandinaviske og britiske sympatier, og det er klart, at han aldrig har set med velvilje på den af Frankrig under de Gaulle førte antibritiske linie. Brandt er en liberalt indstillet socialdemokrat. Man kan derfor vente, at der vil komme mere dynamik ind i hele markedspolitikken, og at forhandlingerne også om Danmarks optagelse i Fælles-

markedet vil få gunstigere vilkår. Den franske præsident Pompidou vil også i sine betragtninger og afgørelser være påvirket af det nye vagtskifte ved Rhinen, idet han ikke kan forvente at blive bakket op i de franske synspunkter, som den gang Kiesinger og Franz Joseph Strauss sad inde med den afgørende magt i forbundsrepublikken. Således har de tyske valg også indirekte ramt reaktionære franske interesser. Den nye tyske regerings økonomiminister *Schiller* har længe forfægtet synspunktet om opskrivning af D-marken, og det var derfor en sejr især for ham, at valget faldt ud til fordel for hans parti. Schiller regnes for et af Europas kyndigste hoveder inden for nationaløkonomien. Hans bedømmelse vedrørende en revaluering af marken som en nødvendighed for både prisstabilitet og beskæftigelse i Vesttyskland og for hele den internationale handel og valutasituation, får nu lov til at komme til sin ret i praksis. D-markens høje værdi har jo ikke alene sin grund i den svulmende tyske valutakasse, hvor guld- og dollarreserver tårner sig op, men i højeste grad skyldes D-markens høje kurs den tyske industris konkurrenceevne, der er opnået ved, at man i årevis har formået at holde lønningerne nede på et niveau, der hele tiden var i takt med eller lidt *under* produktivitetserøgelsen. Den tyske arbejder har derfor som den første og afgørende været med til at rejse tysk økonomi ved at være tilbageholdende i lønkrav. Men nu er tiden inde til, at arbejderklassen vil kunne få noget mere andel i den enorme bølge af velfærd og velstand, som over- og middelklassen i Vesttyskland har nydt og nyder godt af.

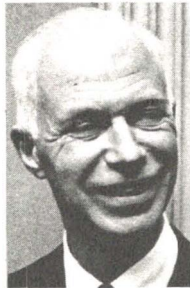
Et storstilet socialprogram og krav om arbejdernes medindflydelse i virksomhederne står nu som den nye regerings første bestræbelser.

Over for Østeuropa vil Willy Brandt søge gennem forhandling og forståelse at nå frem til tøjbrud i forholdet til både Sovjet og de østeuropæiske lande. Sovjet synes at være indforstået med, at den nye regering i Bonn mener det alvorligt med sit udspil. Berlinspørgsmålet vil sandsynligvis blive det, hvorefter forhandlingerne i første omgang vil komme til at dreje sig. Kommer der her en løsning, vil den nye kansler have et godt udgangspunkt for etablering af et bedre forhold mellem Vesttyskland og naboerne i Øst.

Vi er lette ofre for støjen

4

Vort samfund bliver stadig mere støjende – der er kun ét lyspunkt: Flere og flere erkender faren. Her fortæller tre eksperter om den.

Herover:
Direktør Geert Drachmann,
Arbejdstilsynet.

Øverst til højre:
Lederen af Statens Hørecentral, overlæge H. W. Ewertsen, demonstrerer her et apparat, der bruges ved undersøgelser af patienter, der skal have høre-apparat.

Til højre:
Støjmåling.

Vi nutidsmennesker er plagede – plagede af røg og støj og gift. De fleste af os aner næppe, hvor truede vi er af forureningen – ikke mindst af støjen.

Vi lever næsten alle med en konstant baggrundsstøj, og det er ikke bare naboens Beatles-plader, vi tænker på, men trafikstøjen, maskinstøjen. Når en jet-jager går gennem lydmuren, skal vi nok opdage det. Mere snigende er baggrundsstøjen.

Der er faktisk kun et lyspunkt: Flere og flere bliver tilsyneladende klar over, at støj ikke bare er noget ubehageligt, men at den også kan være farlig. Den kan i det lange løb påvirke nerver og helbred, og kan true trivsel i samfundet.

Denne skærpede lydhørhed gælder ikke mindst støjen i erhvervsvirksomheder. Den er skyld i, at mange hundrede mennesker hvert år må søge læge mod tung-hørhed.

Når naboerne klager

På lydteknisk Laboratorium, der har til huse på Danmarks tekniske Højskole, siger ingeniør O. Juhl Pedersen:

– Vi står til tjeneste, når virksomheder – eller offentlige myndigheder – har problemer af støjmæssig art. Vi påtager os

at måle støjniveauet uden at forsøge at vurdere, om den pågældende støjkilde er sundhedsfarlig eller ej. Det er en opgave, vi har løst gennem mange år, og et stigende antal benytter sig af denne mulighed.

Meget ofte bliver vi tilkaldt, når naboerne til en fabriksvirksomhed føler sig generet af den støj, fabrikken laver. Normalt vil naboerne først henvende sig til den pågældende fabrik. Giver det ikke resultat, så til den lokale sundhedskommission, der klarer en del problemer. De, der bliver tilbage, går ofte til retten, og de måleresultater rettens syns- og skønsmand skal bruge, påtager vi os at fremskaffe på stedet. Vi måler lydtrykket. Somme tider er det temmelig ligetil, hvis den pågældende fabrik arbejder med samme styrke døgnet rundt, men i andre tilfælde varierer støjen, f.eks. mellem dag og nat, mellem hverdag og weekend, og det kan betyde, at vi ligefrem må installere en målestation på stedet, der over en længere periode registrerer støjsignalet på bånd.

Bedre at forebygge

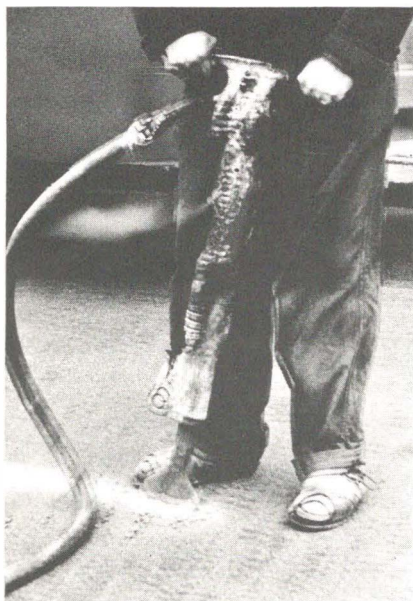
Antallet af henvendelser er stigende, men efter mit skøn er der ved at ske en æn-

dring, således at erhvervsvirksomheder, før fabrikken bygges, eller før maskinen indkøbes, spørger: Hvad kan vi gøre for at hindre, at der overhovedet opstår noget støjproblem?

Det er efter min opfattelse en meget positiv ting.

– Hvad er det største problem, den almindelige baggrundsstøj eller de direkte støjkluder, som man kan trække frem og pege på?

– Det er vel et spørgsmål, hvad man forstår ved værst, siger ingeniør Juhl Pedersen. Det er nok et problem, en læge skal vurdere. Efter min private opfattelse betyder de direkte støjkluder en fare for den enkelte, en fare, han bliver klar over og kan søge at råde bod på ved dæmpning – ved at gå til læge. Den almindelige baggrundsstøj er et mere snigende fænomen, der ikke giver sig medicinske udtryk. Måske er den skyld i, at man er lidt mere irriteret, end man burde være, måske lidt mere søvnløs om morgenen, hvis man er blevet vækket nogle gange i løbet af natten. I det store billede er denne baggrundsstøj måske nok så belastende – men hvad skal vi gøre ved den? Inden for problemet trafikstøj har man forsøgt at bekæmpe den, i byplanlægningen er akustiske problemer nu også med. Der er efter min mening i

Det er de motorkørende, der laver mest støj og forurener luften mest. FDM har vist, at 27 pct. af bilerne har defekte udstødningsrør og lydpotter.

samfundet en voksende erkendelse af støjproblemet, slutter ingeniøren.

1400 høreskader om året

–Ingen kender bedre til problemet erhvervs-høreskader end overlæge H. Ewertsen, leder af Statens Hørecentral.

Han siger: – Vi har ca. 1200–1400 patienter om året. et tal, der har været næsten konstant i de snart 20 år, hørecentralen har eksisteret. Erfaringerne gennem årene synes at vise, at folk nu kommer lidt tidligere til behandling, antagelig fordi de i højere grad er opmærksomme på de skader, der kan opstå gennem støjpåvirkning.

Men det er mit indtryk, at arbejdere herhjemme kun i beskedent omfang er opmærksomme på støjproblemerne. I Sverige er man i betydelig højere grad opmærksom på støj-skader.

– Der er nogen fremgang i anvendelse af høre-værn, men det er stadig for lidt. Der er desværre endnu arbejdere, som ikke rigtig tror på, at støjpåvirkning virkelig kan skade hørelsen.

Den eneste måde at gå frem på er nok gennem propaganda og atter progapanda, så man får folk overbevist om, dels at de skåner deres hørelse, dels at de er i stand til med hørebeskyttelse at høre en samtale gennem spektaklet. Vi kan be-

vise, at det virkelig forholder sig sådan, – ja, man hører bedre gennem spektaklet, hvis man har lidt vat i ørene.

Bedre lovgivning påkrævet

Jeg kunne, fortsætter dr. Ewertsen, nok ønske mig en anden lovgivning i kampen mod høreskaderne. Men det er noget, der vil koste penge. I visse amerikanske stater findes der lovbestemmelser, der siger, at arbejdsgivere skal betale skadeserstatninger, hvis de ansatte får hørelsen ødelagt under arbejde på virksomheden. I disse stater tager man audiogrammer – målinger af høreevnen – straks ved ansættelsen, og arbejderne kontrolleres derefter hvert år, således at de ansatte selv kan følge udviklingen.

Både arbejdere og arbejdsgivere bliver på denne måde interesserede i problemet. Desværre er det vel sådan, at først når der er penge med i spillet, så sker der noget i sagen, slutter overlægen.

Arbejdstilsynets muligheder

Direktør Geert Drachmann, Arbejdstilsynet, siger om tilsynets muligheder for at bekæmpe støjen: – Vi har først og fremmest en bestemmelse, der tager sigte på at forhindre den støj, der direkte ødelægger hørelsen. Får vi under fabriksinspektørernes besøg på virksomhederne

mistanke om, at der er en sådan farlig støjkilde, har fabriksinspektørerne mulighed for at tilfalde ekspert-assistance, f. eks. fra Arbejdshygiejnisk Institut, der kan foretage målinger. Finder man støjkilden uforsvarlig, kan man give virksomheden råd og vejledning, så den dæmpes. Man kan også meddele et påbud om dæmpning og eventuelt om, at arbejderne, der kan blive skadet, bærer en eller anden form for høreværn.

Det er altså de mest alvorlige sager, vi behandler på denne måde.

Det næste problem er »generende« støj, et mindre veldefineret begreb, som vi imidlertid også kan tage os af. Vi har for nylig fået udvidet vore bestemmelser, således at vi også her kan give påbud om, at støjgrænsen må nedsættes – men det er klart, at vi her står over for vanskeligheder. Nogle mennesker irriteres eller generes af støj, som ikke rører andre det mindste. Nogle mennesker arbejder bedst, når højtaleren går for fuldt drøn, andre kan ikke holde et Bornholmer-urs tikken ud.

Det er imidlertid mit indtryk, slutter direktør Drachmann, at der som helhed er en voksende erkendelse af støjen som problem – et led i den almindelige forureningskampagne.

Walther Hjuler.

Humanitær opgave

Alle må være med

Det var en stor opgave, jernbanemændene optog, da de gennem de kooperative forsikringsforeninger, som ejes af statsbanepersonalet, startede *Jernbanemændenes kooperative Forsikringsforeningers Fond*.

Fondens formål er at oprette og drive syge- og plejehjem for de fire jernbaneorganisationers medlemmer og ægtefæller.

Det er ofte påstået, at pensionister, der er sikret en pension gennem et livs gerning som statstjenestemænd, er så godt garderet i forhold til samfundets øvrige ældre, at de ikke har yderligere hjælp behov. Denne påstand gælder i hvert fald ikke, hvis en statspensionist eller en pensionists ægtefælle bliver så svag, at et ophold på et syge- eller plejehjem bliver nødvendigt.

I organisationerne og på tjenestestederne ser man af og til eksempler på, at et pensionistægtepar, hvor den ene på grund af svagelighed eller sygdom må anbringes på et plejehjem, mens den anden ægtefælle må opretholde det fælles hjem, er meget dårligt stillet. Ophold på plejehjem er en dyr foranstaltning, som må udredes af en pension, og den anden ægtefælle er stillet økonomisk meget dårligere end folk, der går ind under den almindelige sociale alderdomssikring.

Mange har indset, at det må være en humanitær opgave og en værdig indsats for aktive jernbanemænd at hjælpe vore pensionerede kolleger ved at støtte fonden med gaver eller et fast månedligt bidrag, og fonden er fra en beskeden start i 1963 vokset støt. Formuen er nu over 180.000 kr.

Sidst i 1965 påbegyndtes en ordning, hvorefter faste månedlige bidrag til fonden kunne fradrages i løn eller pension. Det startede med 5 faste bidrag à 10 kr. eller i alt 50 kr. pr. måned, men i de efterfølgende år har flere og flere meldt sig som faste bidragydere, og ad denne vej indgår nu hver måned næsten 1700 kr.

Faste bidrag må af hensyn til fradraget gennem lønningskontoret være på mindst 5 kr. og i øvrigt deleligt med 5 kr.

De faste månedlige bidrag varierer fra 5 kr. pr. måned til 50 kr., men bidrag på 10 kr. pr. måned er i overtal.

Disse faste månedlige bidrag er en meget stor hjælp, der sammen med øvrige gaver til fonden samt den øjeblikkelige renteafkastning fra fondens formue får

fonden til at vokse med mere end 30.000 kr. om året.

Den dag, hvor fondens bestyrelse skal til at se sig om efter en passende grund til at opføre det første plejehjem på, er ikke mere så fjern, men dagen for opnåelse af det store mål, man satte sig i 1963, vil rykke betydeligt nærmere, såfremt endnu flere melder sig som faste bidragydere.

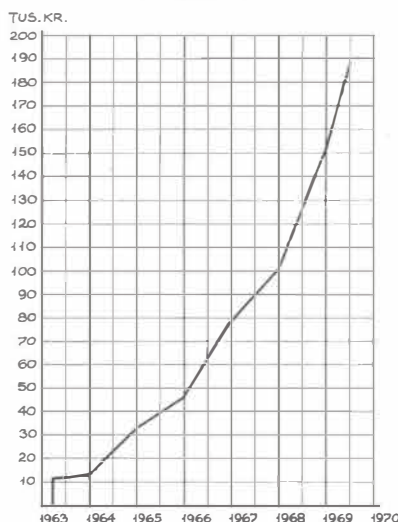
Alle bidrag – små som store – er meget velkomne. Bidrag på over 100 kr. og indtil 1000 kr. om året kan fradrages på selvangivelsen.

De kan melde Dem som fast bidragyder ved at udfylde kuponen og sende den til *fondens kasserer, trafikkontrollør E. W. Hauge, København H.* De kan også yde et engangsbeløb til fonden, og ved indsendelse af kuponen med kryds i nederste rubrik vil De få tilsendt et girokort, som kan bruges ved indbetaling på fondens postkonto 13 91 56.

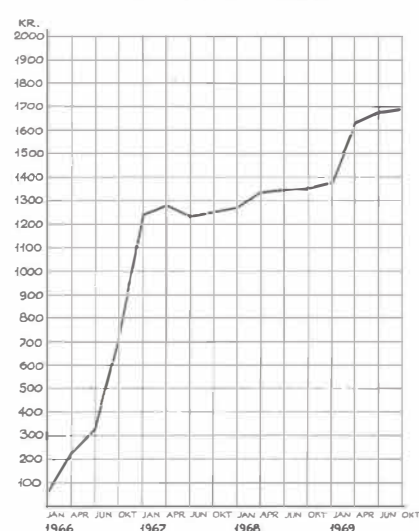
Beslut Dem nu! Vær med til at oprette syge- og plejehjem, hvor ældre kolleger og ægtefæller kan sikres ophold på rimelige vilkår.

Udfyld kuponen i dag.

Fondens vækst

Faste månedlige bidrag

Undertegnede

(navn med alle forbogstaver)

(stilling)

(tjenestested)

(personalekodenummer/pensionsnummer)

Ønsker fra den 1. januar 1969 at yde fast månedligt bidrag (Sæt kryds)

på 500 kr., trukket i min løn/pension.

Ønsker tilsendt girokort til brug ved indbetaling af et engangsbeløb.

Indsendes til: Kassereren for Jernbanemændenes kooperative
Forsikringsforeningers Fond,
trafikkontrollør E. W. Hauge,
København H.

PERSONALIA

Forfremmelse til lokomotivassistent pr. 1.-11.-1969

Lokomotivmedhjælperne:

K. M. Jensen, Mdt. Av i Mdt. Av.
B. V. Petersen, Mdt. Av i Mdt. Av.
S. E. Nielsen, Mdt. Av i Mdt. Av.
O. M. Petersen, Mdt. Av i Mdt. Av.
N. T. B. Kristensen, Mdt. Av i Mdt. Av.
E. A. Andresen, Mdt. Av i Mdt. Av.
F. J. Gregersen, Mdt. Av i Mdt. Av.

Forfremmelse til lokomotivfører (17.Irm.) efter ansøgning pr. 1.-9.-1969

Lkf. (12. Ikl.) I. A. Asmussen, Mdt. Str.
i Mdt. Str.

Overgået til anden stilling efter ansøgning pr. 1.-10.-1969

Lkf. (17. Irm.) S. B. Jensen (Vang), Mdt.
Rf. Ikf. (13. Irm.) Mdt. Rf.

Forfremmelse til lokomotivfører (17. Irm.) efter ansøgning pr. 1.-10.-1969

Lkf. (13. Irm.) B. T. J. Henriksen, Mdt.
Od. i Mdt. Fa.
Lkf. (13. Irm.) E. H. Fuglesang, Mdt. Fa
i Mdt. Fa.
Lkf. (13. Irm.) C. K. Oechsler, Mdt. Fa
i Mdt. Fa.

Forflyttet pr. 1.-10.-1969 efter ansøgning

Lkas. T. Elvekjær, Mdt. Rf i Mdt. Ar.
Lkas. G. Vang, Mdt. Hg i Mdt. Ar.
Lkas. J. Døj, Mdt. Str i Mdt. Fa.

Afsked efter ansøgning pr. 30.-9.-1969

Lkmh. (7. Irm.) F. F. Nielsen, Mdt. Gb.
Lkmh. (7. Irm.) I. T. Olsen, Mdt. Gb.
Lkas. (10. Irm.) J. Hededal, Mdt. Gb.
Lkf. (12. Ikl.) F. N. Hansen, Mdt. Ar
gr. svagelighed med pension.

Afsked efter ansøgning pr. 31.-10.-1969

Lkf. (17. Irm.) J. A. J. Kjeldsen, Mdt
Pa gr. svag med pension.

Afsked efter ansøgning pr. 31.-12.-1969

Lkf. (13. Irm.) A. C. Larsen, Mdt. Gb,
gr. alder m. pension.
Lkf. (13. Irm.) O. C. Bruun, Mdt. Ab
gr. alder m. pension.

Lkf. (13. Irm.) P. B. Petersen, Mdt. Fh
gr. alder m. pension.

Lkf. (13. Irm.) E. N. Christensen, Mdt.
Fh gr. alder m. pension.

Lkf. (13. Irm.) R. V. Larsen, Mdt. Rd
gr. alder m. pension.

Dødsfald

Pens. lokomotivfører A. J. M. Hansen.
København, er afgået ved døden i sep-
tember måned 1969.

Pens. lokomotivfører N. Nielsen, Silke-
borg, er afgået ved døden i september
måned 1969.

Pens. lokomotivfører A. Hansen, Ran-
ders, er afgået ved døden i september
måned 1969.

Pens. lokomotivfører J. K. Jensen, Stru-
er, er afgået ved døden den 17/10
1969.

Pens. lokomotivfører H. M. K. Henrik-
sen, Hvidovre, er afgået ved døden
den 23/7 1969.

Pens. lokomotivfører E. C. A. R. Meng,
København, er afgået ved døden den
5/8 1969.

Pens. lokomotivfører J. E.-Wittenburg,
Nyborg, er afgået ved døden den 3/9
1969.

Pens. lokomotivfører F. V. Jørgensen,
Svendborg, er afgået ved døden den
15/9 1969.

Pens. lokomotivfører K. W. Sørensen,
Århus, er afgået ved døden den 18/9
1969.

Opmærksomhed frabedes

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

R. Mortensen,
lokomotivfører, Godsbanegården.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst. Bortrejst.

P. E. E. Larsen,
lokomotivfører, Helgoland.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

S. E. Christensen,
lokomotivfører, Næstved.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

E. V. E. Horn,
lokomotivfører, Godsbanegården.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst. Bortrejst.

H. H. Nielsen (Stille),
lokomotivfører, Godsbanegården.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst. Bortrejst.

N. J. Karlsen,
lokomotivfører, Godsbanegården.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

O. P. Jørgensen,
lokomotivfører, Godsbanegården.

Evt. opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

A. C. Jørgensen (Aaby),
lokomotivfører, Nyborg.

Evt. opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

S. P. G. Nielsen,
lokomotivfører, Randers.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

H. M. Nielsen,
lokomotivfører, Korsør.

Al opmærksomhed i anledning af mit ju-
bilæum frabedes venligst.

L. Frydenlund-Jensen,
lokomotivfører, Odense.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

A. Monrad,
lokomotivfører, Rødby Færge.

Eventuel opmærksomhed i anledning
af mit jubilæum frabedes venligst.

B. E. B. Hansen,
lokomotivfører, Korsør.

Al opmærksomhed i anledning af mit
jubilæum frabedes venligst.

S. V. Andersen,
lokomotivfører, Fredericia.

Tak

Modtag hermed min hjerteligste tak
for deltagelsen ved min mand, pens. lo-
komotivfører A. Hansens bisættelse. Tak
for krans og fanens tilstedeværelse.

Astrid Hansen,
Randers.

Lokomotivpersonalets Hjælpefond

I henhold til hjælpefondens vedtægter uddeles i december understøttelser på 50-100 kr., der kan søges:

1. Af medlemmer.
2. Af pensionerede lokomotivmænd.
3. Af enker efter lokomotivmænd.
4. Af forældreløse børn under 18 år af de under 1, 2 og 3 nævnte.

Ansøgningsskemaet kan fås på forningens kontor og må senest den 1. december være tilbagesendt til Lokomotivpersonalets Hjælpefond, Hellerupvej 44, Hellerup.

Ansøgere, hvem understøttelse bevilges, vil modtage underretning herom i december.

Lokomotivfører A. Henriksen og Hustrus Legat

Renterne af legatkapitalen uddeles efter ansøgning til trængende lokomotivmænd, som er eller ved deres afsked var stationeret ved Fredericia maskindepot, eller trængende enker efter sådanne.

Der uddeles indtil 3 portioner à 50 kr. årligt af renterne fra ca. 3000,- kr. legatkapitalen andrager, og ansøgning herom indsendes til Dansk Lokomotivmands Forening, Hellerupvej 44, Hellerup, senest den 1. december.

Afskeds- og velkomstfest

Igen har Godsbanegårdens afdeling den glæde at kunne indbyde vore medlemmer og pensionister til afskeds- og velkomstfest.

Det bliver atter Folkets Hus, Enghavevej 40, og det er mandag den 1. december 1969 kl. 12.30.

Vi tager den dag afsked med vore kolleger, som i årets løb er gået over i pensionisternes rækker og byder samtidig nutilkomne medlemmer velkommen i afdelingen.

★

Der serveres den sædvanlige gode anretning, nemlig 1 stykke med sild, 2 stykker godt belagt og der sluttes med osten, hertil serveres pilsner og snaps.

Efter spisningen er der kammeratligt samvær i lokalerne ved siden af over en kop kaffe med likør, cigar eller cigaretter efter ønske.

Vi har i år ikke ændret vedprisen, den er uforandret 30 kr. pr. deltager.

★

Afdelingsbestyrelsen anbefaler så mange som muligt, både medlemmer og pensionister, at deltage for derigennem at give dagen den festlige ramme den fortjener.

Tilmelding sker på de fremlagte lister på Godsbanegårdens opholdsstue, eller på telefon Asta 3093 eller 94 75 46.

★

Da DLT jo kun udkommer een gang om måneden henstiller vi venligst om, at tilmelding sker med det samme dette læses, vi har ingen mulighed for at minde om dagen oftere.

VEL MØDT.

Emolumenter 1. oktober 1969

Rettelsesblad til lommebogen side 14

Emolumenter

Ydelsens art		Lokomotivpersonale				
		20. lrm.	17. lrm.	13. lrm.	10. lrm.	7. lrm.
Time- og dagp.	Timepenge	1,73	1,73	1,61	1,61	1,61
	Fulde dagpenge	32,50	32,50	30,50	30,50	30,50
	Hertil nattillæg	46,00	46,00	40,35	40,35	40,35
	Tillæg for 1.-4. dag	14,55	14,55	11,35	11,35	11,35
	Nedsatte dagpenge	39,85	39,85	36,35	36,35	36,35
	Heraf nattillæg	16,85	16,85	14,35	14,35	14,35
Kørepenge		1,50	1,50	1,25	1,25	1,25
Rangergodtgørelse		—	0,75	0,63	0,63	0,63
Overarbejdspenge		—	25,45	23,18	21,72	20,64
Godtgørelse for mistede fridage		—	191,00	175,00	163,00	155,00
Natpenge	Kl. 17-22	1,22	1,22	1,22	1,22	1,22
	Kl. 22-6	2,44	2,44	2,44	2,44	2,44
For tjeneste fra lørdag kl. 14 til søndag kl. 24 samt skæve helligdage 0-24		2,30	2,30	2,30	2,30	2,30
For mere end 3-delt tjeneste ..		2,58	2,58	2,58	2,58	2,58
For delt tjeneste udov. 12. time		1,22	1,22	1,22	1,22	1,22

Politisk økonomisk orientering

20

Beskæftigelsen

Det punkt, hvor regeringen har haft medgang i sine erhvervsøkonomiske bestræbelser, er med henyn til beskæftigelsen. I september måned lå beskæftigelsen så højt, at kun 1,5 pct. var ledige. d.v.s. at der er tale om fuld beskæftigelse, idet der altid må regnes med at være en vis minimal ledighed, selv når alle hjul er i sving. Desuden må det erindres, at der er et ret betydeligt antal fremmedarbejdere her i landet. Selv om det nøjagtige tal ikke helt kendes, drejer det sig dog om adskillige tusinde. Arbejdsminister Dahlggaard anslår tallet til 25.000. Problemerne omkring disse menneskers løn- og boligforhold trænger sig stærkt på, så meget mere som det ser ud til, at der inden for industrien, særlig maskinindustrien vil være brug for endnu flere udenlandske arbejdere for fremtiden. På én gang må man glæde sig over den store ordretilgang til og beskæftigelse i industrien og samtidig nære sine bekymringer for, om det nu lykkes at bringe fremmedarbejderne ind i en rolig, stabil arbejdsrytme. Arbejdsministeren og det af ham nedsatte udvalg arbejder stærkt med sagen, og fagbevægelsen er naturligvis i høj grad med i overvejelser og afgørelser vedrørende hele dette forhold. Fagbevægelsen er ikke imod ansættelse af fremmedarbejdere, men den ønsker, at deres ansættelse skal ske efter gældende lønregler for danske arbejdere, og at deres boligforhold skal være i orden. Man er også imod, at fremmedarbejderne kommer rejsende hertil på må og få og måske derved tvinges til at tage arbejde til lønninger, der deklasserer dem og trykker lønforholdene i øvrigt.

Som nævnt var ledigheden i september på ca. 1,5 pct. i fjor på samme tid var den oppe på 2,8 pct., i regeringens Krag's sidste regeringsår var ledigheden i september på 1,9 pct.

Regeringens økonomiske politik

Det er klart, at den høje beskæftigelse og højkonjunktoren i det hele taget har givet regeringen et vist pusterum til de store overvejelser, der er nødvendige for at løse vanskelighederne omkring betalingsbalancen og obligationsproblemet. Thi selv om industrieksporten er steget meget kraftigt i år, og nu er større end nogen sinde, er importen steget endnu mere. Der forbruges altså mere, end det er forsvarligt, og opsparingen er heller

ikke stor nok til det kolossale investeringsbehov; alt dette giver sig udslag i valutaunderskud og et stort udbud af obligationer. Økonomiministeren overvejer derfor forslag til store ændringer på obligationsmarkedet: bl. a. vil der sandsynligvis blive en langt kortere løbetid på lån i fast ejendom, og det ventes også, at der vil blive stillet større krav til opsparing af dem, der bygger eget hus. Et udvalg under departementschef Kurt Hansen ventes at afgive betænkning om alle de relevante forhold omkring obligationsmarkedet, hvorefter det kan forventes, at økonomiministeren vil fremkomme med forslag om realkreditens nyorganisering allerede i denne folketingssamling.

De finanspolitiske stramninger, der gennemførtes i maj, ventes først i efterårs månederne at kunne mærkes afgørende på efterspørgslen; og den høje diskonto på 9 pct. vil også først nu i efteråret for alvor kunne føles i erhvervslivet. Pengene er blevet dyrere, og det skal før eller siden dæmpe forbruget og investeringer i byggeriet. Det bliver så spørgsmålet, om det vil lykkes at overføre de ledigblevne i byggesektoren til eksportvirksomhederne. De »tre vise mænd« professorerne *Carl Iversen* og *Vibe-Pedersen* samt rigsstatistikeren *Skak Nielsen* antyder, at en sådan udvikling er på vej, ikke mindst fordi man hævder, at byggekapaciteten i 1970'erne vil blive så høj, at den langt vil overstige behovet og dermed automatisk sætte en stopper for beskæftigelsen i byggefagene.

Imidlertid synes højkonjunktoren også at fortsætte i udlandet. Vesttyskernes levede er stadig i opgang, beskæftigelsen er høj i Vesttyskland trods millioner af fremmedarbejdere, og dansk industri vinder godt indpas i Vesttyskland. D-marksens revaluering vil yderligere gavne vor eksport. Også i Storbritannien og Sverige er man inde i en højkonjunktur, der smitter af også på vore afsætningsmuligheder, og i Norge er erhvervsforholdene tilsyneladende endnu gunstigere end i Sverige. Et sådant gunstigt erhvervs-klima i landene omkring os vil især gavne et land som Danmark, hvis udenrigshandel pr. indbygger er et af de største i hele verden. Hvad der imidlertid i nogen grad hæmmer Danmark i at udnytte disse gunstige forhold, er, at der delvis er lukket for vore landbrugsvarer til det store Fællesmarked. Det betyder, at landbruget arbejder på halv kraft og må sælge

til priser, der ligger i underkanten af, hvad der kan betale sig. En kommission overvejer nu hele landbrugets situation, dets struktur og afsætningsforhold.

Markedsforholdene

Det kom til en ret livlig debat om vore markedspolitiske bestræbelser efter statsministerens åbningstale i folketinget. Regeringen fastholder ligesom Socialdemokratiet, at Danmarks forhandlinger om optagelse i Fællesmarkedet indledes samtidig med Englands. Endvidere fastholder regeringen, at den stadigvæk i det *nordiske spørgsmål* arbejder ud fra den af folketinget i maj 1968 vedtagne dagsorden, hvori det hed, at man ville styrke bestræbelserne for et vidtgående og dynamisk nordisk økonomisk samarbejde med en bred europæisk løsning som endemål.

Statsministeren mente, at der allerede i denne vinter kan opnås et resultat, der kan forelægges parlamenterne i de nordiske lande. Forholdet er imidlertid mærkeligt, idet både dansk industri, dansk handel og landbruget har advaret mod en toldunion i Norden, medmindre der gives de danske erhverv de indrømmelser, man har stillet krav om. Folketingsmand Krag hævdede, at der i de øvrige nordiske lande er tvivl om den danske regerings stilling og antydede, at der kun forhandles på skrømt fra dansk side, noget der også hviskes om i de nordiske landes parlamenter. Han hentydede især til Venstres holdning, der er den, at der ikke kan træffes beslutning om en ikrafttræden af en nordisk toldunion, før forhandlingsmulighederne om Danmarks optagelse i Fællesmarkedet er udtømte. Krag havde i folketinget en dagsorden parat, men stillede den ikke. Regeringsbladet »Politiken« var ikke fri for stærkt at håne Krag for denne holdning. Bladet skrev, at Krag optrådte som en tandløs papirtiger.

Trafikproblemerne

I henhold til statsministerens »trontale« ventes der i den kommende samling udarbejdelse af forslag vedrørende *Saltholm* storlufthavns etapevise gennemførelse, og *ny forbindelse over Storstrømmen* og om udbygning af *S-banenettet* omkring hovedstaden. Til nye *faste anlæg* og til *rullende materiel* skal DSB anvende henholdsvis 150 mill. kr. og 116 mill. kr.